

Received: 08.09.2022
Accepted: 18.10.2022

Received in revised form: 30.09.2022
Available online: 30.10.2022

Original Research

Citation: Kahya, H. (2022). One of the First Turkish Children's Magazines: Angeliaforos Çocuklar İçün (Angeliaforos for Children). *Turkophone*, 9(3), 111-128. <https://dx.doi.org/10.55246/turkophone.1172801>

One of the First Turkish Children's Magazines: Angeliaforos Çocuklar İçün (Angeliaforos for Children)

Hayrullah KAHYA*

ABSTRACT

Children's magazine publication in the modern sense began in Turkish literature in the mid-19th century. In this context, the first Turkish-language children's magazine was not Mümeyyiz in Turkish with Arabic letters in 1869, contrary to popular belief, but Avedaper, published in Turkish with Armenian letters by the American Protestant Missionary Company in the early 1860s. Launched in 1872, the illustrated children's magazine Angeliaforos Çocuklar İçün (Angeliaforos for Children) is the third in this series chronologically and was written in Turkish in Greek letters, also known as Karamanli Turkish. However, this magazine was identical in content to Avedaper and, like Avedaper, was published by American Protestant Missionaries. While Avedaper was intended for the Turkish-speaking Armenian Orthodox, Angeliaforos Çocuklar İçün was a periodical for the Turkish-speaking Orthodox, also known as Karamanlis. Angeliaforos Çocuklar İçün children's magazine is seen to have been published for more than twenty years. In this study, the first volume of the children's magazine Angeliaforos Çocuklar İçün (Angeliaforos for Children), dated 1872, consisting of 11 issues, will be subjected to a general evaluation in terms of content. The purpose of the study is to raise awareness about the position of Greek-lettered Turkish writings, which have typically received little attention by researchers up until this point, in Turkish literature in general and children's literature in particular. In addition, the study will be a source of data in terms of research on the Karamanlis. The study is a qualitative study. The data were collected through document analysis and analyzed by content analysis method. According to the results of the study, it was seen that the magazine focused on Christian beliefs, teachings, and ethics. To improve general knowledge, the magazine also included encyclopedic information on numerous scientific disciplines. It can be said that the magazine is written in a simple and understandable language dominated by a conversational style. In the study, it was suggested that non-Arabic children's magazines should also be examined, and by doing so, it will be possible to reach new information about the field.

Keywords: Angeliaforos Çocuklar İçün, Greek Turkish, Karamanli, Karamanlis, children's literature, children's magazines.

* [0000-0002-1192-6453](https://orcid.org/0000-0002-1192-6453), Assoc. Prof. Dr., Yıldız Teknik University, Türkiye, hkahya@yildiz.edu.tr

1. INTRODUCTION

It is well known that other communities, including Christian Armenians and Greeks, lived alongside Muslim Turks in the Ottoman Empire, which was a cosmopolitan society. Hence, it is seen that works for the Muslim Turkish community were produced in Turkish with Arabic script, while works for Turkish-speaking Christian communities were produced in Turkish with Armenian or Greek script. However, Muslim Turks, the largest element of the state, did not show interest in Turkish publications other than those written in Arabic script in children's magazines or general literature (Strauss, 2003, p. 39). In fact, it is seen that the studies made in the field until today are mostly limited to Arabic script publications.¹ As a matter of fact, only a few researchers such as Karabıçak (2011), Balta (2013), Irakleous (2014a, 2014b), Kahya (2017) have published a limited number of studies on non-Arabic Turkish children's magazines. This demonstrates that, despite the passing of a century and a half, indifference and negligence towards non-Arabic Turkish children's periodicals persists.

It is plausible to assume that Turkish literary researchers are not interested in non-Turkish works written in Bulgarian, Greek, Italian, or Armenian, but it goes without saying that Turkish writings not written in Arabic script ought to be assessed in the context of Turkish literature and language. As a matter of fact, the oldest texts of the pre-Islamic Turkish language were not written in Arabic script. Despite being from the post-Islamic era, *Codex Cumanicus*², which is accepted to have been written in Turkish in Gothic script by Italian and German missionaries in the late 13th or early 14th century, is among the rarest and most important works of Turkish language and literature. It is seen that important studies have been carried out on this work by many Turkologists.³ The works containing Turkish texts, even if they were produced in another language, were seen as belonging to the category of Turkish literature, and Turkologists conducted a great deal of research and studies on them. For example, *Dīvānu Lugāti't Türk*³, written in Arabic, has attracted the attention of Turkologists because it contains rich Turkish material⁴, and it is indisputably accepted by the scholarly world that it is a very valuable work in terms of Turkish language and literature.

It is known that Turkish children's magazines in the modern sense first appeared in the 19th century. In this context, it is generally accepted among researchers that the first children's magazine written in Turkish was *Mümeyyiz* dated 1869-1870 (Bayram 2005). However, the children's magazine *Avedaper*, which was started to be published by the American Protestant Missionaries⁶ in Armenian-letter Turkish in the early 1860s, is chronologically before *Mümeyyiz*. The children's magazine *Angeliaforos Çocuklar*

1 For example, see Aslan (2007), Balcı (2014), Bayat (2002), Çapar (2021), Emiroğlu (1992), Kür (1991), Okay (1999), Şimşek (2002), Yılmaz (2015), Yoran (2019).

2 For a comprehensive study on *Codex Cumanicus*, see Argunşah & Güner (2015).

3 For example, see Sertkaya (2015).

4 For a comprehensive study on *Dīvānu Lugāti't-Türk*, see Atalay (1939; 1940; 1941; 1943).

5 For Kâşgarlı Mahmud and *Dīvānu Lugāti't-Türk* bibliography, see <https://www.tdk.gov.tr/divanu-lugatit-turk/11991/>

6 For research on the activities of American Protestant missionaries in Anatolia, see for example Kocabaşoğlu (2000), Yıldız (2022), Aksu (2015).

İçün (hereinafter *AÇİ*), which immediately follows *Mümeyyiz* in terms of date and is the subject of this study, was also published in 1872 by the American Protestant Missionaries. Having exactly the same content as *Avedaper*, the only difference between *AÇİ* and *Avedaper* is that it was written in Turkish with the Greek alphabet instead of Turkish with the Armenian alphabet (Balta 2014a, p. 65). Therefore, the information that *Mümeyyiz* was the first children's magazine in Turkish should be corrected as "the first children's magazine in Turkish with Arabic script".⁵

1.1 Purpose of the Study

The aim of the study is to draw attention to the non-Arabic Turkish children's literature products by examining the content of the children's magazine *AÇİ*, published in Greek-lettered Turkish in 1872.

1.2 Problem Statement

The problem statement of this study, which investigates the characteristics of the Greek-lettered children's magazine *AÇİ* in terms of content, is formed as follows:

What kind of content does *AÇİ*, a Turkish children's magazine in Greek letters, have?

1.3 Importance of the Study

As mentioned earlier, researchers in the field of Turkish children's literature have generally focused on Arabic-lettered Turkish texts created by Muslim Turks for Muslim Turks. The present study, on the other hand, focuses on relatively neglected non-Arabic Turkish publications. In this context, it is noteworthy that the study deals with a historical children's magazine in Greek script.

1.4 Limitations

The study is limited to the data obtained from 11 issues of the first volume of the journal dated 1872. It is observed that each volume of the journal has similar content in general (Irakleous 2014b). Accordingly, it was foreseen that one volume would provide sufficient information about the general nature of the journal in terms of content, and it was considered sufficient for the purpose of the study to consider only the first volume of the journal.

2. METHOD

This study is qualitative research and the data were obtained through document analysis. Although there is no consensus on it, it is possible to define qualitative research as "research in which qualitative data collection methods such as observation, interview and document analysis are used and a qualitative

⁵ In addition, it has been determined that many novels written in Western languages in the last periods of the Ottoman Empire were translated into Turkish with Greek script before they were translated into Turkish with Arabic script (See Şişmanoğlu Şimşek, 2017, p. 151).

process is followed to reveal perceptions and events in a realistic and holistic way in a natural environment" (Yıldırım & Şimşek, 2016, p. 41).

2.1 Object of Study

The object of this study is the children's magazine *AÇİ*, which started to be published in 1872. Between 1872 and 1909, *AÇİ* was published by the American Protestant Missionaries between 1872 and 1909, again in Turkish with Greek letters, but for children within the scope of missionary activities -as the name suggests- alongside the *Angeliaforos* newspaper for adults (İbar, 2010, pp. 22-24). It was published in 1872 in Istanbul. Considering that the Greek-lettered Turkish works were aimed at the Orthodox population of Anatolia, known as Karamanlis⁶, who only knew Turkish, it can be argued that *AÇİ* similarly aimed to reach the same audience.

Angeliaforos means "messenger/newsman" in Greek. Each page of *AÇİ* has three columns and each issue has four pages. At the very beginning of the magazine is the phrase *Let the Little Children Come to Me*, quoted from the Bible. The paper of the magazine comes from the United States of America with the pictures printed on it. The gaps on the page are filled with articles prepared in Istanbul. The magazine is published monthly on the first day of each month and the 3rd issue of the first volume is missing. Therefore, the first volume consists of 11 issues. At the end of each issue of the first volume, the words "American Missionary Company", "E. Plis" as the author, and "Matbaa-i Aramiyan" as the printing house are seen (Kahya, 2017, pp. 25-26). The journal continued until the end of the 19th century (1895-1896?) according to Irakleous (2014a, p. 395, 2014b, p. 155) and until the beginning of the 20th century (1905?) according to Eckmann (1991, p. 31). The first volume of the journal dated 1872 was prepared for publication by Kahya (2017) as a review, text and facsimile. Kahya's (2017) publication is used in the quotations in this study.

2.2 Data Collection

In this study, data were collected through document analysis method. Document analysis is the examination of written and visual materials related to the research when data collection methods such as observation and interview are not possible in qualitative research. It is traditionally used more intensively in studies in history, anthropology, and linguistics (Yıldırım & Şimşek, 2016, p. 189).

2.3 Data Analysis

The data were analyzed by content analysis method. The data obtained were classified in terms of their content and presented in the findings section. The goal of content analysis is to define the data and uncover the facts that are concealed within the data. In content analysis, data that are related to one

6 For more information on the Karamanlis, see for example Anzerlioğlu (2003); İbar (2010); Balta (2014b); Balta (2021).

another are categorized under particular concepts and topics and then interpreted by organizing them in a way that is convenient for the reader. The data summarized and interpreted in descriptive analysis are analysed in a deeper way with the content analysis method. Thus, concepts and themes that were not noticed during the descriptive analysis are revealed (Yıldırım & Şimşek, 2016, p.242).

3. FINDINGS

Since *AÇI* magazine was created as part of missionary endeavors, it typically contains religious and moral themes. Many of the articles in the journal are meant to promote Christianity. It is noteworthy to emphasize that the text is free of sectarian expressions. This is so because the magazine's readers were the Orthodox-sect descendants of Karamanli, not Protestants like its publishers. The publication favored a Christos and God-centered faith.

It is possible to classify the texts in the journal into faith messages, moral messages, encyclopedic messages, and miscellaneous messages. However, it should also be taken into consideration that all of these themes include religious themes in some way, as seen in the sentence "*Wherever we look, whether in the sky, the air or the sea, we see the infinite knowledge of the Creator*" (42c/36-39). In other words, in almost all of the texts in the magazine, the subject matter is somehow related to Christian beliefs and teachings. The magazine also includes letters from children. The articles in the magazine are generally written in a conversational tone. There are some articles titled "*Sevgülü Çocuklar (Dear Children)*" and some letters addressed directly to children. In addition, announcements are sometimes made to the readers under the title of announcements. The names of the texts in the journal and the themes they focus on are presented in the table below.

Table 1

*Text names and themes*⁷

ISSUE 1	THEME
ÖLÜME HÜKM OLUNAN ADEM NASIL KURTULDU (HOW ADAM, SENTENCED TO DEATH, WAS SAVED)	Faith
SEVGÜLÜ ÇOCUKLAR (DEAR CHILDREN)	Faith
ALLAH'A NE VEREBİLİRSİN (WHAT CAN YOU GIVE TO GOD)	Faith
İMAN NEDİR	Faith

⁷ In the spelling of text names, the spelling features of the original text have been preserved.

(WHAT IS FAITH)	
OYUNDA HIRSLANMAMAK (NOT GETTING FRUSTRATED IN THE GAME)	Morality
İNSANİYET (HUMANITY)	Morality
YILAN VE KEDİ (SNAKE AND CAT)	Encyclopaedic information
BİR KÜÇÜK KIZ NASIL KAİB OLDU VE BULUNDU? (HOW A LITTLE GIRL WAS LOST AND FOUND)	Faith
SİZ NE DEYECEKSİNİZ? (WHAT WILL YOU SAY?)	Faith
FAİDESİZ DUA (PRAYER WITHOUT BENEFIT)	Faith
KÖR ÇOCUK (BLIND BOY)	Faith
GÖZLERİNİZ AÇIK VE ELLERİNİZ HAZIR OLSUN (KEEP YOUR EYES OPEN AND HANDS READY)	Faith
ISSUE 2	THEME
DANİİL ARSLANLARIN ÇUKURUNDA (DANIEL IN THE LIONS' PIT)	Faith
MEKTUB GÖTÜREN GÖGERCİN (LETTER CARRYING PIGEON)	Encyclopaedic information
CESUR BİR OLANDIZ İLE ATI (A BRAVE DUTCHMAN WITH HORSE)	Morality
VAPOR ARABASI (VAPOR TROLLEY)	Encyclopaedic information
PETROS İLE PAVLOS (PETROS AND PAVLOS)	Morality
KÜÇÜK BİR ÇOCUK NASIL HRİSTOS'A GELDİ, BABASINI VE ANASINI DA ONA GETİRDİ? (HOW A LITTLE CHILD CAME TO CHRISTOS AND BROUGHT HIS FATHER AND MOTHER AS WELL)	Faith
SABAH DUASI (MORNING PRAYER)	Faith
ÇOCUKLAR NASIL HRİSTOS'A HİZMET EDEBİLİRLER? (HOW CAN CHILDREN SERVE CHRISTOS?)	Morality
HODBİNLİK (SELFISHNESS)	Morality
İLAN (ANNOUNCEMENT)	Announcement
ISSUE 4	THEME
SERHOŞ İNGİLİZ'İN ÖLÜMÜ (DEATH OF THE DRUNKEN ENGLISHMAN)	Morality
DOĞRU SÖYLEYEN ÇOCUK	Morality

(THE BOY WHO TOLD THE TRUTH)	
KÖR İESU (BLIND IESU)	Morality
ÇOCUKLAR NASIL HRİSTOS'A HİZMET EDEBİLİRLER? (HOW CAN CHILDREN SERVE CHRISTOS?)	Morality
ZAMİRİNE İTAATSIZ OLAN ÇOCUK (THE CHILD WHO DISOBEYS HIS SOUL)	Morality
İOANNIS'İN İĞVAYA DÜŞMESİ (THE TEMPTATION OF IOANNIS)	Morality
KAİB OLMUŞ ALTUNLAR (LOST GOLDS)	Morality
BİR ÇOCUĞUN İMANI (A CHILD'S FAITH)	Faith
İISUS AÇ OLANLARI DOYURUR (ISUS FEEDS THE HUNGRY)	Faith
BANA GELİN (COME TO ME)	Faith
ISSUE 5	THEME
KAPLAN (TIGER)	Encyclopaedic information
ÇOCUKLARIN UNUTDUĞU BİR ŞEY (SOMETHING CHILDREN FORGET)	Morality
ÇOCUKLAR HRİSTOS'A NASIL HİZMET EDEBİLİRLER? (HOW CAN CHILDREN SERVE CHRISTOS?)	Morality
MAĞRURLUK (HUBRIS)	Morality
LA MADLEN	Encyclopaedic information
YAHUDİLERİN BİR HİKAYESİ (A STORY OF THE JEWS)	Faith
SEMAVİ YOLCU (CELESTIAL PASSENGER)	Faith
KIRMIZ (RED)	Encyclopaedic information
ÇOBAN VE KOYUNLAR (SHEPHERD AND SHEEP)	Faith
ISSUE 6	THEME
ARI KUŞU (BEE HUMMINGBIRD)	ENCYCLOPAEDIC INFORMATION
ÇİÇEKLER (FLOWERS)	ENCYCLOPAEDIC INFORMATION
YAPACAĞIN HER İŞİ EYİ YAPMAYA KAYRET EYLE (BE CAREFUL TO DO EVERYTHING YOU DO WELL)	MORALITY
KULE ÜZERİNDE BİR EVLİA YAHOD SİMEON STİLİTİS YAHOD SİMEON STELLITE – A SAINT ON THE TOWER	FAITH

GEMİCİNİN NAKLİYETİ (SEAFARER'S TRANSPORT)	FAITH
YILDIZLAR (STARS)	ENCYCLOPAEDIC INFORMATION
HAVA (AIR)	ENCYCLOPAEDIC INFORMATION
ÇOCUKLAR HRİSTOS'A NASIL HİZMET EDEBİLİRLER? (HOW CAN CHILDREN SERVE CHRISTOS?)	FAITH
ILAN (ANNOUNCEMENT)	ANNOUNCEMENT
ISSUE 7	THEME
TEFEKKÜR (CONTEMPLATION)	Faith
ÇOCUKLAR HRİSTOS'A NASIL HİZMET EDEBİLİRLER? (HOW CAN CHILDREN SERVE CHRISTOS?)	Faith
KENDİ NAZARINDA ALİM ADAM GÖRDÜN Mİ? HAVE YOU SEEN A MAN WHO IS WISE IN HIS OWN EYES?	Morality
KARTAL (EAGLE)	Encyclopaedic information
KAPUYA MUKAYET OL (GUARD THE DOOR)	Morality
KITAB-I İLAHI (THE BOOK OF THE DIVINE)	Faith
ALİM BALIKCI (WISE FISHERMAN)	Faith
HAVA (AIR)	Encyclopaedic information
ISSUE 8	THEME
SEPEDCİ BİR OĞLAN (A BASKET BOY)	Morality
ÇOCUKLAR HRİSTOS'A NASIL HİZMET EDEBİLİRLER? (HOW CAN CHILDREN SERVE CHRISTOS?)	Morality
YERLİ AMERİKALILAR (NATIVE AMERICANS)	Encyclopaedic information
HİNDLİ ÇOCUĞUN DUASI (PRAYER OF THE HINDU CHILD)	Faith
ALA BİR YER (A GOOD PLACE)	Faith
BUGÜN VE YARIN (TODAY AND TOMORROW)	Faith
ISSUE 9	THEME
DUR, EĞERİNİ SIKILA (STOP, SADDLE UP)	Morality
PAPİRUS NAM KAMIŞ (REED NAMED PAPYRUS)	Encyclopaedic information
ÇOCUKLAR HRİSTOS'A NASIL HİZMET EDEBİLİRLER? (HOW CAN CHILDREN SERVE CHRISTOS?)	Morality

GURBETE GİDEN BABALAR (EXPATRIATE FATHERS)	Encyclopaedic information
TENBEL KARLO (CARLO THE LAZY)	Morality
SENİ YARADANI GENCLİĞİNİN GÜNLERİNDE HATRINDA TUT (REMEMBER YOUR CREATOR IN YOUR YOUTH)	Faith
RESİMLİ BİR NAKLİYET (AN ILLUSTRATED MESSAGE)	Faith
BANA SESLE, BABA! (CALL ME, DAD!)	Faith
ISSUE 10	THEME
KÖPEK VE GÖVERCİNLER (DOGS AND PIGEONS)	Encyclopaedic information
NANKÖR ÇOCUK (UNGRATEFUL CHILD)	Morality
AMMA ALLAH SAYAR (BUT GOD SEES ALL)	Faith
ÇOCUKLAR HRİSTOS'A NASIL HİZMET EDEBİLİRLER? (HOW CAN CHILDREN SERVE CHRISTOS?)	Morality
İTAATLI BİR ÇOCUK (AN OBEDIENT CHILD)	Morality
BİR ALAMAN ÇOCUĞUN KENDİ PEDERİ İÇÜN ETDİĞİ (WHAT A GERMAN BOY DOES FOR HIS FATHER)	Morality
BİR KÜÇÜK KIZIN YARDIMI (HELP OF A LITTLE GIRL)	Morality
KIZLARIN İKİ CİNSİ (TWO TYPES OF GIRLS)	Morality
ALLAH'IN PADİŞAHLIĞI İNSANIN DERUNİNDEDİR (GOD'S LORDSHIP IS IN THE DEPTHS OF MAN)	Faith
ISSUE 11	THEME
SONBAHAR (AUTUMN)	Faith
BİR KÜÇÜK KÖPEĞİN BİR GEMİYİ TEHLİKEDEN KURTARMASI (ONE LITTLE DOG SAVES A SHIP FROM DANGER)	Morality
YONUZ BALIĞI VE KANADLI BALIKLAR (PORPOISE AND WINGED FISH)	Encyclopaedic information
ŞAHADETNAMELER (TESTIMONIALS)	Morality
ALLAH'A EN MAKBUL OLAN ŞEY (WHAT IS MOST ACCEPTABLE TO GOD)	Morality
TATLI BİR ÖLÜM (A SWEET DEATH)	Faith
EYİ ÇOBAN (GOOD SHEPHERD)	Morality
MUHABBET (CONVERSATION)	Morality
ÇOCUKLAR HRİSTOS'A NASIL HİZMET EDEBİLİRLER? (HOW CAN CHILDREN SERVE CHRISTOS?)	Faith
ISSUE 12	THEME

KIŞ (WINTER)	Encyclopaedic information
ZAMİR (SOUL)	Morality
ZENGİNLİK VE FUKARALIK (WEALTH AND POVERTY)	Morality
ALIŞKAN SİNCAB (HABITUAL SQUIRREL)	Morality
BİR EKMEKCİNİN AKILSIZLIĞI (A BREADMAKER'S FOLLY)	Morality
GEÇEN AYIN ÇOCUKLAR ANGELİAFOROSU'NUN SÜALLERİNE BİR CEVAP (AN ANSWER TO LAST MONTH'S CHILDREN'S ANGELIAFORUS' QUESTIONS)	Reader letter
TASVİRLER İLE BİR NAKLİYET (A MESSAGE WITH DESCRIPTIONS)	Faith
BİR GÜZEL İBRET (A GOOD EXAMPLE)	Morality

The thematic ratio graph of the texts is given below to see in which themes they are concentrated.

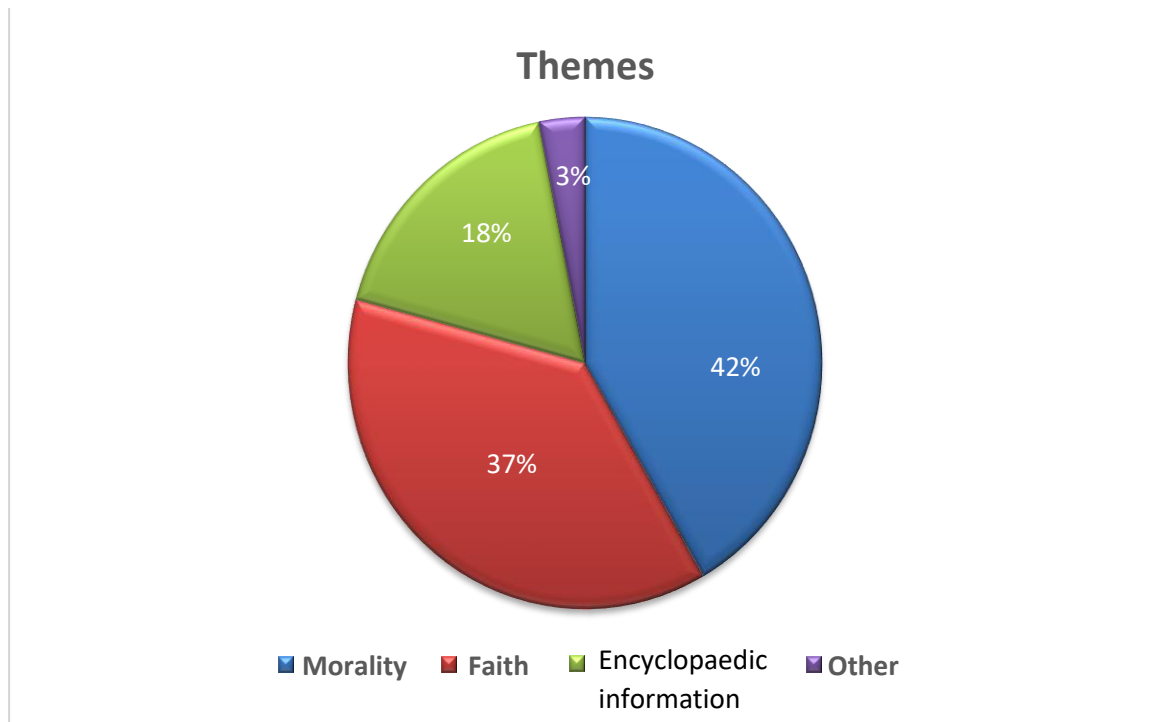

Figure 1. Thematic Ratio Graph

As can be seen in the figure, it is understood that the magazine focuses mostly on the theme of morality (n=40, f=42%). The theme of faith ranked second (n=36, f=37%). This was followed by encyclopedic knowledge (n=17, 18%) and other themes (n=3, f=3%).

3.1 Findings on moral messages

The most common messages in the magazine are moral messages. In this context, the texts in the magazine include moral messages such as using time efficiently, being harmonious, being conscientious, not giving importance to material things, appreciating what you have and being grateful, doing good to others, altruism, not fighting, being understanding, respecting and helping parents, not drinking, being truthful, living off your own labour, avoiding smoking and alcohol, being humble, being hardworking, introducing the Christian faith to other children, staying away from bad habits, being hardworking, not being ungrateful, respecting elders, being self-sacrificing, trying to be good-natured, loving animals, giving importance to education, trying to do one's job in the best way possible, and being content. It can be said that moral messages mostly include actions related to the order of social and individual life.

An excerpt from a chapter where it is advised to abstain from alcohol is as follows:⁸

Death of the Drunken Englishman

Solomon said, "See not that the wine is red, nor that it shows its colour in the cup, nor that it walks righteously. In the end it bites like a serpent and stings like a deaf snake." Drunkenness is always bad and harmful. And the one who is addicted to it will surely get into trouble one day. Drunkenness often leads to unawares and customary death. (13a/1-10)⁹

In the text, the harmfulness of wine is explained using religious references and a story about this is shared with the readers. Thus, children are effectively told to stay away from alcohol.

Hubris

Children, you know what pride is. (...) When I was a child, I once wore a new pair of boots. When I was walking, the shoe underneath made a loud sound, and I used to boast about this empty sound. One day I saw a donkey whose shoes were old and loose, so they made more noise than the shoe on my boots. I came to my senses. I thought, "Is the sound of the shoe also something so that I can be proud of it?" Here, the old shoe of the donkey makes a better sound than the shoe of my new boot. But will the donkey stop being a donkey because of that? Now, children, perhaps you, like me, are proud of nonsense things. (...) Think that your pride may be reduced, and you may become humble like the lamb of the Lord and by the grace of Holy Spirit (19a/25-19b/14).

In this text, children are again told that pride is wrong and unnecessary through a real-life story. To heighten the effect of the story's moral lesson, it is connected to religious references.

⁸ In the quoted texts, Kahya (2017) was taken as a reference.

⁹ The first number after the quotation indicates the page and the letter after the number indicates the column. The numbers following the / sign indicate the line numbers. For example, this excerpt covers lines one to ten of column 3 of page 13 of the journal. The first column is symbolized by the letter a, the second column by the letter b and the third column by the letter c.

3.2 Findings related to faith messages

Messages regarding the Christian faith may be found in practically every issue of the magazine. Messages such as believing in and trusting in Christ and God, doing what pleases them and avoiding what displeases them, learning the Bible and fulfilling its requirements, believing in angels, heaven and the power of prayer, and sincerely adhering to the Christian faith and teachings are abundantly included in the magazine.

Below is a passage containing messages on the theme of God:

What can you give to God?

A child may say: "What is there for me to offer God? Everything, the sun, the moon, the stars, the earth and its animals, the trees and whatever else there is, belongs to Him. What is left for me to give him?" (...) Thus, by saying, "Give me your heart!" God means, "Keep me in remembrance, strive to do what pleases me, and do it with a contented heart and with a good heart!" (2a/44-2b/16).

As can be understood from the passage, the text uses a conversational style to ask children to believe in God, to love Him, to be sincerely devoted to Him, and accordingly to perform acts that are pleasing to Him.

Below is a passage containing Christos-themed messages:

What is Faith?

If I were to ask you, "Do you believe in Christos?" you would probably say, "Yes, I do.". But it is necessary that you understand the meaning of faith or belief well. There is one kind of faith that saves a person. And there is another kind that never saves. (...) To truly believe in Christ is to accept him as a savior and to obey his orders and instructions completely (2b/16-30).

Similar to the previous paragraph, this one explains in a conversational tone that true trust in Christ entails entire devotion to him and obedience to all of his instructions and cautions.

3.3 Findings on Encyclopedic Messages

The journal also stands out for its messages providing information on many scientific subjects. These fall under the categories of science, archeology, astronomy, zoology, and herbology, among others. In this context, the magazine includes rational information about animals such as snakes, wildcats, pigeons, tigers, bee-eaters, eagles, fish, technological vehicles such as steam trains, religious-historical buildings such as La Madlen Church in Paris, astronomical subjects such as weather and stars, social issues such as the first immigrants to America, Indians, and objects in daily life such as papyrus paper. Texts carrying these messages may occasionally merely need to provide information and accompanying images, but other times, after providing information, they may also discuss religious matters.

Below is a text about the steam train:

Vapor Trolley

Maybe you have not seen a vapor car yet. That's why we have written a description and from it you can more or less understand what a vapor car is like. The road of these cars is called "railway". (...) The car at the front is called "locomotive". (...) Vapor cars are so big that 50 or 60 people can sit in each one. Thus, five or six hundred people can travel at once. Vapor cars travel very quickly. They can cover 20, 30, sometimes 50 or 60 miles an hour. That is to say, they travel 6, 10 and 20 times faster than horses and mules. (...) But let us all pray that all these new inventions will be a means of spreading the light of Christianity to all men. (6c/36-7a/34).

As can be seen in the text, first information is given about the steam train and its features, and then it is wished that this train will be instrumental in spreading the Christian faith to all humanity.

Below is a passage that gives some information about weather:

Air

Come, O children, let me tell you something about air. There is air everywhere, even when there seems to be nothing.

- *Can we see the air?*
- *If you answer no, it is wrong. We can see it. Why is the sky blue? Because it is the colour of the*

air. (...)

- *Is air heavy?*

Maybe one of you will say:

- *No, it is very light. But even if it is not as light as water, we can show that air is very heavy. If you put your hand on the mouth of a bottle and empty the air out of it with an air pump, the weight of the outside air will press on your hand so much that you will think that the bones of your hand will break (23c/36-42).*

In the text, information about the weather is given in a conversational style. Issues such as whether the air can be seen or not and its weight are tried to be explained to children in the light of examples and data taken from daily life.

3.4 Findings on other messages

Other messages in the magazine can be divided into two categories:

1- To inform readers about the way the journal functions.

In two issues of the magazine, the reader is given information on various issues related to the magazine. This information is given on the last pages of the magazine under the title "Announcement". The first announcement is found at the end of the 2nd issue of the magazine. In this announcement, the reader is informed about the paper problem faced by the magazine. The second announcement appears in the 6th issue of the magazine. In this announcement, the reader is informed about the price of the magazine. The text of this announcement is given below:

ANNOUNCEMENT

Angeliaforos for Children is published once a month and its yearly price is 5 kuruş (piastre) or a quarter mecdiye, but the one who buys 25 copies in his name in a locality will pay only one lira (24c/4753).

In this announcement, it is stated that the magazine is published monthly and its annual price is quarter mecdiye or 5 kuruş. For bulk purchases of at least 25 copies, the annual price would be one lira.

2- To include reader letters.

In the 11th issue of the magazine, some animal pictures were included and the children were asked to find out where these animals were found in the Holy Bible. The answer written by one of the children was included in the 12th issue of the magazine:

AN ANSWER TO LAST MONTH'S CHILDREN'S ANGELIAFORO QUESTIONS

With respect, sir,

In the 11th issue of Angeliaforos for us upon a question about animals from the Holy Bible, I found seven of them in the Holy Bible, namely the ibex, donkey, rhino, ostrich, horse, falcon, and eagle. These are mentioned in the 39th chapter of Job. Another person also found one of them, the peacock, in the verse 1 Kings 10:22..

Leoni Georgiu, one of the students of the Incili School in Edirne.

Edirne 1872 Nov.. 18. (48a/33-50).

4. CONCLUSION AND SUGGESTIONS

The illustrated children's magazine *AÇİ*, like other publications for the Karamanlis, was published in Greek script but in Turkish. The magazine was printed at the Aramiyan Printing House in Istanbul as part of the activities of the American Protestant Missionaries. Although it was one of the first Turkish children's magazines in terms of history and was published in monthly issues for more than twenty years, researchers in the field have not given it enough attention, and no studies have been conducted on it aside from a few publications since researchers have generally concentrated on Turkish children's

magazines with Arabic script. However, it is obvious that it should be evaluated within Turkish children's literature as it is in fact Turkish. Therefore, in this study, the first issue of *AÇİ* dated 1872 is examined in terms of content. The analysis shows that the magazine heavily leans toward teachings and views that are in line with the Christian religion. However, it was also noted that messages of morality that were in line with universal principles and that would support the religious belief system received a lot of space. It was also discovered that the journal offers encyclopedic material about numerous scientific fields in order to broaden the readership's general knowledge. Apart from this, there are also articles written in response to the announcements and reader letters that the magazine wants to inform the readers. In this respect, it can be said that it brings the language of interactional communication to the forefront. It should also be emphasized that the magazine has a quality that makes it relatively simple to understand even now in terms of language.

4.1 Recommendations based on study results

More attention should be paid to texts written in Turkish in Greek letters, and in this context, to Turkish children's magazines.

4.2 Recommendations for future studies

It may be suggested that texts published in Turkish with the alphabets of other languages such as Armenian, Greek, Syriac, etc. can be the subject of studies within the scope of Turkish language and literature studies. In addition, Arabic-lettered Turkish children's magazines published around the same time, such as *Mümeyyiz*, can be compared with *AÇİ* in terms of content, style, and other aspects to determine the place of *AÇİ* within its period.

REFERENCES

- Aksu, A. (2015). *Osmanlı'da iki Amerikalı misyoner – Levi Parsons ve Pliny Fisk'in Anadolu ve Kudüs Seyahat Raporları*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Anzerlioğlu, Y. (2003). *Karamanlı ortodoks Türkler*. Ankara: Phoenix.
- Argunşah, M., & Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. Kesit.
- Arslan, Y. (2007). *Mümeyyiz dergisindeki dinî motiflerin din eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Atalay, B. (1939). *Dîvânu Lûgat-it Türk Tercümesi*, c. 1. Ankara: Alâeddin Kırıl Basımevi.
- Atalay, B. (1940). *Dîvânu Lûgat-it Türk Tercümesi*, c. 2. Ankara: Alâeddin Kırıl Basımevi.
- Atalay, B. (1941). *Dîvânu Lûgat-it Türk Tercümesi*, c. 3. Ankara: Alâeddin Kırıl Basımevi.
- Atalay, B. (1943). *Dîvânu Lûgat-it Türk İndeksi "Endeks"*, c. 4. Ankara: Alâeddin Kırıl Basımevi.

- Balcı, A. (2014). Çocuklara Kıraat dergisi. *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 68, 25-42.
- Balta, E. (2014a). A notebook on the history of the Karamanli Press. E. Balta, G. Salakidis ve T. Stavrides (Eds.). *Studies Ottoman Empire and Turkey* içinde. (ss. 61-83). İstanbul: The Isis Press.
- Balta, E. (2014b). *Gerçi Rum isek de, Rumca bilmez, Türkçe söyleriz Karamanlılar ve Karamanlıca edebiyat üzerine araştırmalar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları.
- Balta, E. (2021). *Türkçe konuşan Anadolu Hristiyan halkın izlerinde*, I-II, Cemal Kafadar, Gönül Alpay Tekin (Yay.). Harvard: Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü.
- Bayat, N. (2002). *Eski harfli çocuk dergilerinin (Çocuk Bahçesi, Çocuk Dünyası) çocuk eğitimindeki işlevleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bayram, Y. (2005). Türk edebiyatının ilk çocuk dergisi: Mümeyyiz (1869- 1870). *Hece, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 9(104-105), 484-500.
- Çapar, A. (2021). Creating the image of 'the greatest sultan': indoctrination of children through children's periodicals under the Hamidian regime (1876-1908). *Middle Eastern Studies*, 57(2), 249-264.
- Eckmann, J. (1991). Karaman edebiyatı. *Türk Dünyası Edebiyatı I* içinde. H. Açıkgöz (Ed). (ss. 20-37). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Emiroğlu, Ö. (1992). *Tanzimattan 1928'e kadar yayınlanan çocuk gazete ve dergileri üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Irakleous, S. (2014a). Sociolinguistic aspects of Αγγελιαφόρος Τζοτζουκλάρ ιτζούν 1872-1896. Evangelia Balta (Ed.). *Cultural encounters in the Turkish-speaking communities of the late Ottoman Empire* içinde. (ss. 393-410). İstanbul: Isis Press.
- Irakleous, S. (2014b). The contents of the periodical Αγγελιαφόρος Τζοτζουκλάρ ιτζούν. The first decade (1872-1880). E. Balta, G. Salakidis, Stavrides (Eds.). *Theoharis. Festschrift in honor of Ioannis P. Theoharides - Studies on the Ottoman empire and Turkey II* içinde. (ss. 155-197). İstanbul: Isis Press.
- İbar, G. (2010). *Anadolulu hemşehrilerimiz Karamanlılar ve Yunan harfli Türkçe*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür yayınları.
- Kahya, H. (2017). *Karamanlıca resimli bir çocuk dergisi: Angeliaforos Çocuklar İçün (1872)*. Ankara: Grafiker.
- Karabıçak, Y. Z. (2011). *Angeliaforos Çocuklar İçin* ve Osmanlı Devleti'nde yayınlanan diğer çocuk gazeteleri: Modern çocukluk söyleminin oluşumu. *Toplumsal Tarih*, 215, 2-11.

- Kocabaşoğlu, U. (2000). *Anadolu'daki Amerika*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Kür, İ. (1991). *Türkiye'de süreli çocuk yayınları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Okay, C. (1999). Eski harfli çocuk dergileri. İstanbul: Kitabevi.
- Sertkaya, O. F. (2015). *Codex Cumanicus (Latince-Farsça-Komanca Kodeks)*. Gazi Türkiyat, (17), 207-217. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1996070>
- Strauss, J. (2003). Who read what in the Ottoman Empire (19th-20th centuries)? *Middle Eastern Literatures*, 6(1), 39-76. Türkçe çevirisi: Strauss, J. (2009). Osmanlı İmparatorluğu'nde kimler neleri okurdu (19.-20. Yüzyıllar)? G. Ayaydın Cebe (Çev.). *Kritik*, 3, 205-265.
- Şimşek, H. (2002). *Tanzimat ve mutlakiyet dönemi çocuk dergilerinin eğitim açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Şişmanoğlu Şimşek, Ş. (2019). 19. yüzyıl Yunan harfli Türkçe (Karamanlıca) gazete ve süreli yayınlarda dil tartışmaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 31, 29-56.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 10. Baskı. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, Ö. (2022). *Anadolu'da Amerikan misyonerleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Yılmaz, E. (2015). *Türkçe çocuk gazetelerinde Osmanlı kimliği (1869-1908) (Ahlak, ilim, dil, tarih ve coğrafya)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yoran, E. (2019). *Arkadaş, Çocuklara Arkadaş, Çocuklara Talim Dergileri (Metin-İnceleme)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- TDK (t.y.) Türk Dil Kurumu, Divan-ı Lügat-it Türk. <https://www.tdk.gov.tr/divanu-lugatit-turk/11991/>

Geliş Tarihi: 08.09.2022
Kabul Tarihi: 18.10.2022

Düzeltilmiş Sürümün Ulaştığı Tarih: 30.09.2022
Çevrimiçi Yayın Tarihi: 30.10.2022

Araştırma Makalesi

Atıf: Kahya, H. (2022). One of the First Turkish Children's Magazines: Angeliatoros Çocuklar İçin (Angeliatoros for Children). *Turkophone*, 9(3), 111-128. <https://dx.doi.org/10.55246/turkophone.1172801>

İlk Türkçe Çocuk Dergilerinden Biri: Angeliatoros Çocuklar İçin

Hayrullah KAHYA*

ÖZET

Türk edebiyatında modern anlamda çocuk dergiciliği 19. yüzyılın ortalarında başlamıştır. Bu bağlamda Türkçe ilk çocuk dergisi -genel kabulün aksine- 1869 tarihli Arap harfli Türkçe ile yazılmış Mümeyyiz değil, Amerikan Protestan Misyonerleri Şirketi tarafından Ermeni harfli Türkçe ile 1860'lı yılların başlarında yayımlanmaya başlayan Avedaper adlı çocuk dergisidir. 1872 tarihinde yayın hayatına başlayan Angeliatoros Çocuklar İçin adlı resimli çocuk dergisi ise bu serinin kronolojik bakımından üçüncü sırasında olup Karamanlıca olarak da bilinen Yunan harfleriyle Türkçe ile yazılmıştır. Ancak bu dergi içerik bakımından Avedaper ile aynıdır ve Avedaper gibi Amerikan Protestan Misyonerleri tarafından yayımlanmıştır. Avedaper Türkçe konuşan Ermeni Ortodokslara yönelik olarak hazırlanmış iken, Angeliatoros Çocuklar İçin ise Karamanlılar olarak da bilinen Türkçe konuşan Ortodokslara yönelik bir süreli yayındır. Angeliatoros Çocuklar İçin çocuk dergisinin yirmi yıldan uzun bir süre yayımlandığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmada Angeliatoros Çocuklar İçin adlı çocuk dergisinin 11 sayıdan oluşan 1872 tarihli birinci cildi içerik bakımından genel bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Çalışmanın amacı şu ana kadar araştırmacılar tarafından genellikle göz ardı edilen Yunan harfli Türkçe metinlerin genel olarak Türk edebiyatı, özelde ise çocuk edebiyatı içindeki durumuna dikkat çekmektir. Ayrıca çalışma Karamanlılara yönelik yapılan araştırmalar açısından da bir veri kaynağı olacaktır. Çalışma, nitel bir çalışmadır. Verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmış, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre derginin Hristiyan inanç ve öğretilerine, ahlak kurallarına yoğunlaştığı görülmüştür. Dergide ayrıca çeşitli bilim dallarıyla ilgili genel kültürü artıran ansiklopedik bilgilere de yer verilmiştir. Derginin konuşma üslubunun hâkim olduğu sade ve anlaşılır bir dille yazıldığı söylenebilir. Çalışmada Arap harfli olmayan çocuk dergilerinin de inceleme konusu edilmesi önerilmiştir. Böylece alan ile ilgili yeni bilgilere ulaşmak mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Angeliatoros Çocuklar İçin, Yunan harfli Türkçe, Karamanlıca, Karamanlılar, çocuk edebiyatı, çocuk dergileri.

* [0000-0002-1192-6453](https://orcid.org/0000-0002-1192-6453), Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye, hkahya@yildiz.edu.tr

1. GİRİŞ

Çokkültürlü bir toplum olan Osmanlı İmparatorluğu'nda Müslüman Türkler dışında Hristiyan Ermeniler ve Rumlar gibi başka toplulukların da yaşadığı bilinmektedir. Bu kapsamda Müslüman Türk toplumuna yönelik eserlerin Arap harfleriyle Türkçe ancak Türkçe konuşan Hristiyan topluluklara yönelik eserlerin de Ermeni veya Rum alfabesiyle Türkçe olarak üretildiği görülmektedir. Ancak genel edebiyatta olduğu gibi çocuk dergilerinde de devletin hâkim unsuru olan Müslüman Türkler, Arap alfabesi dışındaki Türkçe yayınlara ilgi göstermemiştir (Strauss, 2003, s. 39). Hatta günümüze kadar alan ile ilgili yapılan yayınların da daha çok Arap harfli yayınlarla sınırlandığı görülmektedir.¹ Nitekim Arap harfli olmayan Türkçe çocuk dergileri üzerine sadece Karabıçak (2011), Balta (2013), Irakleous (2014a, 2014b), Kahya (2017) gibi az sayıdaki araştırmacının sınırlı sayıdaki çalışmaları göze çarpmaktadır. Bu durum aradan bir buçuk asır geçmiş olmasına rağmen Arap harfli olmayan Türkçe çocuk dergilerine yönelik ilgisizlik ve ihmalin devam ettiğini göstermektedir.

Bulgarca, Yunanca, İtalyanca ve Ermenice gibi Türkçe olmayan yayınların Türk edebiyatı araştırmacılarının ilgisi dışında kalması makul sayılabilir. Ancak Arap alfabesi ile yazılmayan Türkçe yayınların Türk dili ve edebiyatı kapsamı içinde değerlendirilmesinin gerekliliği ortadadır. Nitekim İslâmiyet öncesine ait Türk dilinin en eski metinleri Arap alfabesi ile yazılmamıştır. İslâmiyet sonrası döneme ait olmasına rağmen 13. yüzyılın sonu veya 14. yüzyılın başlarında İtalyan ve Alman misyonerler tarafından Gotik harflerle Türkçe olarak yazıldığı kabul edilen *Codex Cumanicus*² da Türk dili ve edebiyatının en nadir ve önemli eserleri arasında yer almaktadır. Bu eser üzerinde de çok sayıda Türkolog tarafından önemli çalışmalar yapıldığı görülmektedir.³ Hatta başka bir dil ile yazılmış olsa bile içinde Türkçe metinlere yer verilen eserler Türk edebiyatı kapsamında değerlendirilmiş ve bunlar üzerine Türkologlar tarafından birçok incelemeler ve araştırmalar yapılmıştır. Örneğin Arapça olarak yazılmış *Dîvānu Lugāti't-Türk*⁴, içinde zengin Türkçe malzeme barındırdığı için Türkologların yoğun ilgisine mazhar olmuş⁵, Türkçe ve Türk edebiyatı açısından çok değerli bir eser olduğu ilim dünyasınca tartışılmaz bir şekilde kabul görmüştür.

Modern anlamda Türkçe çocuk dergilerinin ilk olarak 19. yüzyılda ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu kapsamda Türkçe yazılmış ilk çocuk dergisinin 1869-1870 tarihli *Mümeyyiz* olduğu araştırmacılar arasında genel kabul görmüştür (Bayram 2005). Ancak Amerikan Protestan Misyonerleri⁶ tarafından Ermeni harfli Türkçe ile 1860'lı yılların başlarında yayımlanmaya başlanan *Avedaper* adlı çocuk dergisi kronolojik açıdan *Mümeyyiz*'den öncedir. Tarih bakımından *Mümeyyiz*'den hemen sonra gelen ve bu

¹ Örnek olarak bk. Aslan (2007), Balcı (2014), Bayat (2002), Çapar (2021), Emiroğlu (1992), Kür (1991), Okay (1999), Şimşek (2002), Yılmaz (2015), Yoran (2019).

² *Codex Cumanicus* hakkında yapılan kapsamlı bir çalışma için bk. Argunşah & Güner (2015).

³ Örnek olarak bk. Sertkaya (2015).

⁴ *Dîvānu Lugāti't-Türk* hakkında yapılan kapsamlı bir çalışma için bk. Atalay (1939; 1940; 1941; 1943).

⁵ Kâşgarlı Mahmud ve *Dîvānu Lugāti't-Türk* Kaynakçası için bk. <https://www.tdk.gov.tr/divanu-lugait-turk/11991/>

⁶ Amerikan Protestan misyonerlerinin Anadolu'daki faaliyetleri hakkındaki araştırmalar için örnek olarak bk. Kocabaşoğlu (2000), Yıldız (2022), Aksu (2015).

çalışmaya konu olan *Angeliaforos Çocuklar İçin* (bundan sonra *AÇİ*) adlı çocuk dergisi 1872 yılında yine Amerikan Protestan Misyonerleri tarafından yayımlanmaya başlamıştır. *Avedaper* ile tamamen aynı içeriğe sahip olan *AÇİ*'nin *Avedaper*'den tek farkı Ermeni alfabesi ile Türkçe yerine Yunan alfabesi ile Türkçe yazılmış olmasıdır (Balta 2014a, s. 65). Dolayısıyla *Mümeyyiz*'in Türkçe ilk çocuk dergisi olduğu bilgisinin “Arap harfli Türkçe ilk çocuk dergisi” şeklinde düzeltilmesi gerekmektedir.⁷

1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı 1872 tarihli Yunan harfli Türkçe ile yayımlanmış *AÇİ* adlı çocuk dergisinin içerik açısından incelenmesi yoluyla Arap harfli olmayan Türk çocuk edebiyatı ürünlerine dikkat çekmektir.

1.2. Problem Cümlesi

Yunan harfli çocuk dergisi *AÇİ*'nin içerik bakımından özelliklerinin araştırıldığı bu çalışmanın problem cümlesi şu şekilde oluşturulmuştur:

Yunan harfli Türkçe bir çocuk dergisi olan *AÇİ* gibi içeriklere sahiptir?

1.3. Çalışmanın Önemi

Daha önce de belirtildiği gibi Türk çocuk edebiyatı alan araştırmacıları genel olarak Müslüman Türkler tarafından yine onlara yönelik olarak oluşturulmuş Arap harfli Türkçe metinlere yoğunlaşmışlardır. Elinizdeki çalışma ise görece ihmal edilmiş Arap harfli olmayan Türkçe yayınlara yöneliktir. Bu bağlamda çalışmada Yunan harfli tarihî bir çocuk dergisinin ele alınmış olması dikkate değerdir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma, derginin 1872 tarihli ilk cildindeki 11 sayıdan elde edilen veriler ile sınırlıdır. Derginin her cildinin genel itibarıyla benzer içeriklere sahip olduğu görülmektedir (Irakleous 2014b). Buna bağlı olarak çalışmada bir cildin derginin içerik bakımından genel niteliği konusunda yeterli bilgiyi sunacağı öngörülmüş ve derginin sadece ilk cildinin ele alınmasının çalışmanın amacı bakımından yeterli olduğu düşünülmüştür.

2. YÖNTEM

Bu çalışma nitel bir araştırmadır ve verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Üzerinde tam bir uzlaşma olmasa da nitel araştırmayı “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya

⁷ Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Batı dillerinde yazılmış birçok romanın Arap harfli Türkçeye çevrilmeden önce Rum harfli Türkçeye çevrildikleri tespit edilmiştir (Bk. Şişmanoğlu Şimşek, 2017, s. 151).

konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41) şeklinde tanımlamak mümkündür.

2.1. İnceleme Nesnesi

Bu çalışmanın inceleme nesnesini 1872 yılında yayımlanmaya başlayan *AÇİ* adlı çocuk dergisi oluşturmaktadır. *AÇİ*, 1872-1909? yılları arasında Amerikan Protestan Misyonerleri tarafından yine Yunan harfli Türkçe ile fakat yetişkinlere yönelik *Angeliaforos* gazetesinin (İbar 2010, ss. 22-24) yanında misyonerlik faaliyetleri kapsamında -adından da anlaşılacağı üzere- çocuklar için çıkarılmıştır. 1872 yılında İstanbul’da yayın hayatına başlamıştır. Yunan harfli Türkçe eserlerin Karamanlılar⁸ olarak bilinen Anadolu’nun sadece Türkçe bilen Ortodoks ahalisine yönelik olduğu göz önüne alınırsa *AÇİ*’nin de benzer şekilde aynı kitleye ulaşmak amacıyla çıktığı ileri sürülebilir.

Angeliaforos Yunancada “haberci/havadisçi” anlamına gelmektedir. *AÇİ*’nin her sayfası üçer sütundan, her sayısı ise dörder sayfadan oluşmaktadır. Derginin en başında İncil’den iktibas edilmiş olan *Çocukları Bana Gelmeye Brakın* cümlesi yer almaktadır. Derginin kâğıtları resimler basılmış olarak Amerika Birleşik Devletleri’nden gelmektedir. Sayfadaki boşluklar ise İstanbul’da hazırlanan yazılarla doldurulmaktadır. Her ayın ilk günü olmak üzere aylık çıkan derginin birinci cildinin 3. sayısı eksiktir. Dolayısıyla birinci cilt 11 sayıdan oluşmaktadır. İlk cildin her sayısının sonunda “Amerika Misyonerleri Şirketi”, gazete müellifi olarak “E. Plis”, matbaa olarak ise “Matbaa-i Aramiyan” ibareleri yer almaktadır (Kahya 2017, ss. 25-26). Dergi Irakleous (2014a, s. 395, 2014b, s.155)’ın bildirdiğine göre 19. yüzyılın sonuna (1895-1896?), Eckmann (1991, s. 31)’ın bildirdiğine göre ise 20. yüzyılın başlarına (1905?) kadar devam etmiştir. Derginin 1872 tarihli ilk cildi Kahya (2017) tarafından inceleme, metin ve tıpkıbasım olarak yayına hazırlanmıştır. Çalışmadaki alıntılarda Kahya (2017)’nin yayınından faydalanılmıştır.

2.2 Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler doküman analizi yöntemiyle toplanmıştır. Doküman incelemesi nitel araştırmalarda gözlem ve görüşme gibi veri toplama yöntemlerinin mümkün olmadığı durumlarda araştırmayla ilgili yazılı ve görsel materyallerin incelenmesidir. Geleneksel olarak tarih, antropoloji ve dil bilim alanındaki çalışmalarda daha yoğun olarak kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 189).

2.3. Verilerin Analizi

Veriler ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Elde edilen veriler içerikleri bakımından sınıflandırılarak bulgular bölümünde sunulmuştur. İçerik analizi ile veriler tanımlanmaya, verilerin içinde gizli olan gerçeklerin ortaya konmasına çalışılır. Bu amaçla içerik analizinde birbirine benzeyen veriler, belirli kavram ve temalar altında sınıflandırılır ve okuyucuya uygun bir şekilde düzenlenerek yorumlanır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler içerik analizi yöntemiyle daha derin bir

⁸ Karamanlılar hakkında daha fazla bilgi için örnek olarak bk. Anzerlioğlu (2003); İbar (2010); Balta (2014b); Balta (2021).

şekilde analiz edilir. Böylece betimsel analiz esnasında fark edilmeyen kavram ve temaların ortaya çıkarılması sağlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.242).

3. BULGULAR

AÇİ dergisi misyonerlik faaliyetleri kapsamında yayın yaptığı için genel olarak dinî-ahlaki bir içeriğe sahiptir. Dergideki birçok metin Hristiyan inancını benimsetmeye yöneliktir. Ancak dikkat çekici olan husus, metinde mezhepsel ifadelere fazla yer verilmemiş olmasıdır. Çünkü derginin hitap ettiği kesim yayıncıları gibi Protestan değil, Ortodoks mezhebine mensup Karamanlı çocuklarıdır. Dergide daha çok Hristos ve Allah temelli bir inanca vurgu yapılmıştır.

Dergideki metinleri kendi içinde imani iletiler, ahlaki iletiler, ansiklopedik iletiler ve diğer iletiler şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Bununla birlikte *Nereye baksak, gerek göyde gerek havada ve gerek denizde, yaradanın nihayetsiz ilmini görürüz.* (42c/36-39) cümlesinde de görüldüğü gibi bu temaların hepsinin içeriğinde bir şekilde dinî konulara yer verilmiş olduğu da göz önüne alınmalıdır. Başka bir deyişle dergideki metinlerin hemen hepsinde konu bir şekilde Hristiyan inanç ve öğretileriyle ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Dergide ayrıca çocuklardan gelen mektuplara da yer verilmiştir. Dergideki yazılar genel itibarıyla konuşma havasında yazılmıştır. *Sevgülü Çocuklar* başlıklı bazı yazılar ile çocuklara doğrudan hitap eden mektup türünde yazılar da bulunmaktadır. Ayrıca bazen ilan başlığı altında okuyuculara duyurular da yapılmaktadır.

Dergideki metinlerin adları ve hangi temaya yoğunlaştıkları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1

*Metin adları ve temaları*⁹

1.sayı	Tema
Ölüme Hükm Olunan Adem Nasıl Kurtuldu	İman
Sevgülü Çocuklar	İman
Allah'a Ne Verebilirsin	İman
iman Nedir	İman
Oyunda Hırslanmamak	Ahlak

⁹ Metin adlarının yazımında orijinal metnin imlâ özellikleri korunmuştur.

İnsaniyet	Ahlak
Yılan ve Kedi	Ansiklopedik bilgi
Bir Küçük Kız Nasıl Kaib Oldu ve Bulundu?	İman
Siz Ne Deyeceksiniz?	İman
Faidesiz Dua	İman
Kör Çocuk	İman
Gözleriniz Açık ve Elleriniz Hazır Olsun	İman
<hr/>	
2. sayı	TEMA
<hr/>	
Danıl Arslanların Çukurunda	İman
Mektub Götüren Gögercin	Ansiklopedik bilgi
Cesur Bir Olandız ile Atı	Ahlak
Vapor Arabası	Ansiklopedik bilgi
Petros ile Pavlos	Ahlak
Küçük Bir Çocuk Nasıl Hristos'a Geldi, Babasını ve Anasını da Ona Getirdi?	İman
Sabah Duası	İman
Çocuklar Nasıl Hristos'a Hizmet Edebilirler?	Ahlak
Hodbinlik	Ahlak
İlan	Duyuru
<hr/>	
4. sayı	TEMA
<hr/>	
Serhoş İngiliz'in Ölümü	Ahlak
Doğru Söyleyen Çocuk	Ahlak
Kör İesu	Ahlak

Çocuklar Nasıl Hristos'a Hizmet Edebilirler?	Ahlak
Zamirine İtaatsız Olan Çocuk	Ahlak
İoannis'in İğvaya Düşmesi	Ahlak
Kaib Olmuş Altunlar	Ahlak
Bir Çocuğun İmanı	İman
İsus Aç Olanları Doyurur	İman
Bana Gelin	İman
5. Sayı	TEMA
Kaplan	Ansiklopedik bilgi
Çocukların Unutduğu Bir Şey	Ahlak
Çocuklar Hristos'a Nasıl Hizmet Edebilirler?	Ahlak
Mağrurluk	Ahlak
La Madlen	Ansiklopedik bilgi
Yahudilerin Bir Hikayesi	İman
Semavi Yolcu	İman
Kırmız	Ansiklopedik bilgi
Çoban ve Koyunlar	İman
6. Sayı	TEMA
Arı Kuşu	Ansiklopedik bilgi
Çiçekler	Ansiklopedik bilgi
Yapacağın Her İşi Eyi Yapmaya Kayret Eyle	Ahlak
Kule Üzerinde Bir Evlia Yahod Simeon Stilitis	İman

Gemicinin Nakliyeti	İman
Yıldızlar	Ansiklopedik bilgi
Hava	Ansiklopedik bilgi
Çocuklar Hristos'a Nasıl Hizmet Edebilirler?	İman
İlan	Duyuru
7. sayı	TEMA
Tefekkür	İman
Çocuklar Hristos'a Nasıl Hizmet Edebilirler?	İman
Kendi Nazarında Alim Adam Gördün Mi?	Ahlak
Kartal	Ansiklopedik bilgi
Kapuya Mukayet Ol	Ahlak
Kitab-ı İlahi	İman
Alim Balıkcı	İman
Hava	Ansiklopedik bilgi
8. Sayı	TEMA
Sepedci Bir Oğlan	Ahlak
Çocuklar Hristos'a Nasıl Hizmet Edebilirler?	Ahlak
Yerli Amerikalılar	Ansiklopedik bilgi
Hindli Çocuğun Duası	İman
Ala Bir Yer	İman
Bugün ve Yarın	İman
9. Sayı	TEMA

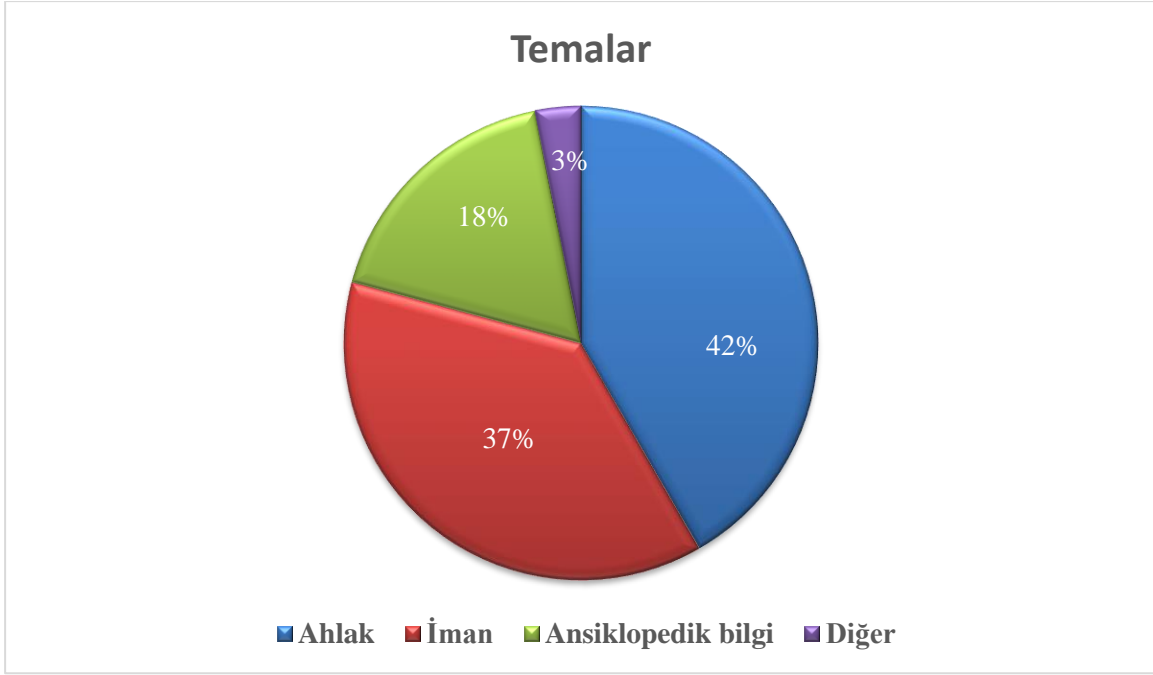
Dur, Eğerini Sıkıla	Ahlak
Papirus Nam Kamış	Ansiklopedik bilgi
Çocuklar Hristos'a Nasıl Hizmet Edebilirler?	Ahlak
Gurbete Giden Babalar	Ansiklopedik bilgi
Tenbel Karlo	Ahlak
Seni Yaradanı Gençliđinin Günlerinde Hatrında Tut	İman
Resimli Bir Nakliyet	İman
Bana Sesle, Baba!	İman
10. Sayı	TEMA
Köpek ve Gövercinler	Ansiklopedik bilgi
Nankör Çocuk	Ahlak
Amma Allah Sayar	İman
Çocuklar Hristos'a Nasıl Hizmet Edebilirler?	Ahlak
İtaatlı Bir Çocuk	Ahlak
Bir Alaman Çocuğun Kendi Pederi İçün Etdiği	Ahlak
Bir Küçük Kızın Yardımı	Ahlak
Kızların İki Cinsi	Ahlak
Allah'ın Padişahlığı İnsanın Derunindedir	İman
11. Sayı	TEMA
Sonbahar	İman
Bir Küçük Köpeğin Bir Gemiyi Tehlikeden Kurtarması	Ahlak
Yonuz Balığı ve Kanadlı Balıklar	Ansiklopedik bilgi

Şahadetnameler	Ahlak
Allah'a En Makbul Olan Şey	Ahlak
Tatlı Bir Ölüm	İman
Eyi Çoban	Ahlak
Muhabbet	Ahlak
Çocuklar Hristos'a Nasıl Hizmet Edebilirler?	İman

12. Sayı	TEMA
----------	------

Kış	Ansiklopedik bilgi
Zamir	Ahlak
Zenginlik ve Fukaralık	Ahlak
Alışkan Sincab	Ahlak
Bir Ekmekcinin Akılsızlığı	Ahlak
Geçen Ayın Çocuklar Angeliaforosu'nun Süallerine Bir Cevap	Okuyucu mektubu
Tasvirler ile Bir Nakliyet	İman
Bir Güzel İbret	Ahlak

Aşağıda hangi temalarda yoğunlaştığını görmek için metinlerin tematik oran grafiği verilmiştir.

Şekil 1. Tematik Oran Grafiği

Şekilde de görüldüğü gibi derginin en çok ahlak temasına yoğunlaştığı anlaşılmaktadır (n=40 f=%42). İman teması ise ikinci sırayı almaktadır (n=36, f=%37). Daha sonra ansiklopedik bilgi (n=17, %18) ve diğer temalar (n=3, f=%3) gelmektedir.

3.1. Ahlaki iletilere ilişkin bulgular

Dergide en fazla ileti ahlaki iletilerdir. Bu bağlamda dergideki metinlerde zamanı verimli kullanma, uyumlu olma, vicdanlı olma, maddiyata önem vermeme, elindeki değerini bilip şükretme, başkalarına iyilik yapma, diğergâm olma, kavga etmeme, anlayışlı olma, ana-baba saygı gösterip onlara yardım etme, içki içmeme, doğru sözlü olma, kendi emeğiyle geçinme, sigara ve alkolden uzak durma, alçak gönüllü olma, çalışkan olma, Hristiyan inancını diğer çocuklara tanıtmaya, kötü huylardan uzak durma, çalışkan olma, nankör olmama, büyüklere saygı gösterme, fedakâr olma, iyi huylu olmaya çalışma, hayvanları sevmeye, eğitime önem verme, yaptığı işi en iyi şekilde yapmaya çalışma, kanaatkâr olma gibi iletilerin çocuklara öğütlendiği görülmektedir. Ahlaki iletilerin daha çok sosyal ve bireysel hayatın düzenine ilişkin fiilleri içerdiği söylenebilir. Aşağıda içkiden uzak durulması gerektiğini içeren bir parçaya yer verilmiştir:¹⁰

Serhoş İngiliz'in Ölümü

Solomon "Şarabın kızıl olduğuna, kâsede rengini gösterdiğine, doğru yürüdüğüne bakma! Sonunda yılan gibi ısırır ve sağır yılan gibi sancar." demiştir. Serhoşluk daima kötü ve zararlıdır. Hem ona

¹⁰ Alıntılanan metinlerde Kahya (2017) esas alınmış, orjinal metnin imlâsı korunmuştur. Ancak makalenin konusu ve amacı açısından işlevsel olmadığından transkripsiyon harflerine yer verilmemiştir.

mübtela olan mutlak günün birinde bir belaya uğrar. Serhoşluk çok defa gafil ve örfülü ölüme sebep olur. (13a/1-10)¹¹

Metinde şarabın zararlı olduğu dinî referanslar kullanılarak anlatılmış ve metnin devamında buna ilişkin bir hikâye okuyucularla paylaşılmıştır. Böylece çocuklara içkiden uzak durmaları etkili bir biçimde anlatılmaya çalışılmıştır.

Mağrurluk

Çocuklar, mağrurluğun ne olduğunu bilirsiniz. (...) Ben çocuk iken bir defa yeni çizme giydim. Yürür iken altındaki nalça şık şık ses çıkardıkça bu boş ses için tekebbür eder idim. Bir gün ayaklarının nalı eskimiş ve gevşemiş olduğundan çizmemin nalçasından ziade ses çıkaran bir merkeb gördüm. Aklım başıma geldi. Nalçanın sesi de bir şey midir ki divanece mağrurlanayım deyu düşündüm. İşte merkebin eski nalı benim yeni çizmemim nalçasından eyi ses çıkarıyor. Lakin o sebebden merkeb merkebliğinden çıkar mı? Çocuklar, şimdi belki siz de benim gibi boş şeyler üzerine divanece mağrurlanıyorsunuz. (...) Düşünün kin mağrurluğunuz ensin ve Ruhülkuds'un inayeti ile Allah'ın kuzusu gibi alçak gönüllü olasınız. (19a/25-19b/14).

Bu metinde de çocuklara gururlanmamın yanlış ve gereksiz bir durum olduğu yine gerçek hayattan bir hikâye ile anlatılmıştır. Hikâyeden çıkarılacak dersin ise dini referanslara bağlanarak etki düzeyi artırılmaya çalışılmıştır.

3.2. İmani iletilere ilişkin bulgular

Derginin hemen her sayısında Hristiyan inancına yönelik iletiler içeren metinlere yer verilmiştir. Dergide Hristos'a ve Allah'a iman edip güvenmek ve onların hoşuna gidecek işleri yapıp hoşuna gitmeyeceklerinden kaçınmak; Kitab-ı Şerif'i öğrenmek ve gereklerini yerine getirmek; meleklerle, cennete, duanın gücüne inanmak; Hristiyan inancına ve öğretilerine samimî bir şekilde bağlı kalmak gibi iletilere bolca yer verildiği görülmektedir.

Aşağıda Allah temalı iletileri içeren bir parçaya yer verilmiştir:

Allah'a Ne Verebilirsin?

Bir çocuk deyebilir: "Ben Allah'a ne verebilirim? Her şey, güneş, ay, yıldızlar, dünya ve onda bulunan hayvanlar, ağaclar ve her ne ki var ise onundur. Bana ne kalır ki ona vereyim?" (...) Böylece Allah, "Yüreğini bana ver!" demekle "Beni hatrında hıfzıyla, bana hoş görünen şeylerin icrasında bulunmaya cahd eyle ve bunu yürek hoşnudluğu ve ferrahlık ile icra eyle!" demek ister. (2a/44-2b/16).

¹¹ Alıntılardan sonraki ilk sayı sayfa, sayıdan sonra gelen harf sütunu belirtmektedir. / işaretinden sonra gelen sayılar ise satır numaralarını göstermektedir. Örneğin bu alıntı, derginin 13. sayfasının 3. sütununun bir ile onuncu satırlarını kapsamaktadır. İlk sütun a, ikinci sütun b, üçüncü sütun ise c harfleriyle sembolleştirilmiştir.

Parçadan da anlaşıldığı üzere metinde konuşma üslubuyla çocukların Allah'a iman etmeleri, onu sevmeleri, ona içtenlikle bağlanmaları ve buna bağlı olarak da onun hoşuna giden fiilleri severek yerine getirmeleri istenmektedir.

Aşağıda ise Hristos temalı iletileri içeren bir parçaya yer verilmiştir:

İman Nedir?

“Hristos’a inanır mısın?” deyu sana soracak olsam ihtimaldir ki “Evvvet, inanırım.” Deyeceksin. Lakin lazımdır ki imanın yahod inanmanın manasını eyi anlayasın. Bir türlü iman vardır ki insanı kurtarır. Bir türlü de vardır ki asla kurtarmaz. (...) Gerçekden Hristos’a inanmak, onu kurtarıcı deyu kabul edib onun emrine ve tenbihlerine tekmil itaat etmekle olur. (2b/16-30).

Bu paragrafta da benzer şekilde Hristos’a gerçek anlamda iman etmenin ona bağlanmak ve emir ve uyarına tamamen uymaktan geçtiği yine konuşma üslubuyla anlatılmıştır.

3.3. Ansiklopedik İletilere İlişkin Bulgular

Dergide çeşitli bilimsel konular hakkında bilgi veren iletiler de göze çarpmaktadır. Bunlar hayvanbilim, bitkibilim, fen bilimleri, arkeoloji, gökbilim vb. alanlara aittir. Bu kapsamda dergide yılan, yaban kedisi, güvercin, kaplan, arı kuşu, kartal, balık gibi hayvanlarla; buharlı tren gibi teknolojik araçlarla; Paris’teki La Madlen Kilisesi gibi dinî-tarihî yapılarla; hava ve yıldız gibi gökbilimi ile ilgili konularla; Amerika’ya ilk kez giden göçmenler, Kızılderililer gibi sosyal konularla; papirus kâğıdı gibi günlük hayattaki nesnelere ilgili rasyonel bilgilerin yer aldığı görülür. Bu tür iletileri içeren metinlerde resimler eşliğinde bazen sadece bilgi verilmekle yetinilmiş ise de bazen de bilgi verildikten sonra bunların dinî konularla ilişkilendirilmesi yoluna gidilmiştir.

Aşağıda buharlı trenle ilgili bir metne yer verilmiştir:

Vapor Arabası

Belki siz daha vapor arabası görmemişsiniz. Bu sebepten yokarki tasviri koduk ve ondan vapor arabasının ne tarz bir şey olduğunu az çok anlayabilirsiniz. Bu arabaların yolu “demir yol” denilir. (...) En öndeki araba “lokomotiv” denilir. (...) Vapor arabaları o kadar büyüktür ki her birinin içine 50 yahod 60 kişi oturabilir. Böylece beş altı yüz kişi birden bir defadan yolculuk edebilirler. Vapor arabaları pek çabuk gider. Saatda 20, 30, bazen 50 yahod 60 mil kadar yer alabilir. Yani adeta yolculuk eden atlardan ve katırlardan 6, 10 ve 20 kat ziyade tez gider demektir. (...) Lakin hepimiz de dua edelim ki hep bu yeni icadlar Hristianlık ışığının bütün ademlere yayılmasına bir vesile olsun. (6c/36-7a/34).

Metinde de görüldüğü gibi önce buharlı tren ve özellikleri hakkında bilgi verilmiş, daha sonra bu trenin Hristiyanlık inancının bütün insanlığa yayılmasına vesile olması dilenmiştir.

Aşağıda da hava ile ilgili bazı bilgiler veren bir parçaya yer verilmiştir:

Hava

Gelin ey çocuklar, size hava hakkında bazı şeyler öyredeyim. Bir şey yok gibi görünür ise de her yerde hava vardır.

- *Acaba havayı görebilir miyiz?*
- *Hayır, deyu cevap verecek iseniz de yanlıştır. Onu görebiliriz. Gök niçün mavidir? Çünkü havanın rengi odır. (...)*
- *Acaba hava ağır mı?*

Belki biri

- *Hayır, o pek hafiftir, deyecek. Lakin su kadar değil ise de havanın hayli ağır olduğunu gösterebiliriz. Elini bir şişenin ağzına koyub hava tulumbası ile onun içindeki havayı boşaldırsan dışarıki havanın ağırlığı elinin üzerine öyle basar ki elinin kemikleri kırılacak deyu sanırsın. (23c/36-42).*

Metinde konuşma üslubuyla hava ile ilgili bilgiler verilmiştir. Havanın görülüp görülemeyeceği, ağırlığı gibi konular günlük hayattan alınan örnek ve veriler ışığında çocuklara anlatılmaya çalışılmıştır.

3.4. Diğer iletilere ilişkin bulgular

Dergideki diğer iletileri ikiye ayırarak incelemek mümkündür:

- 1- Derginin işleyici hakkında okuyucuları bilgilendirmek.

Derginin iki sayısında dergi ile ilgili çeşitli konularda okuyucuya bilgi verildiği görülmektedir. Bu bilgiler derginin son sayfalarında “İlan” başlığı altında verilmiştir. Birinci ilana derginin 2. sayısının sonunda rastlanmaktadır. Bu ilanda derginin karşılaştığı kâğıt sorunu ile ilgili okuyucuya bilgi verilmiştir. İkinci ilana ise derginin 6. sayısında yer verilmiştir. Bu ilanda ise derginin fiyatı ile ilgili okuyucunun bilgilendirildiği görülmektedir. Aşağıda bu ilan metnine yer verilmiştir:

İLAN

Çocuklar İçin Angeliaforos ayda bir kerre neşrolunub senevi fiyatı bir çeryek mecdiye yahod temiz para olarak 5 guruş ise de bir mahalde kendi ismine 25 nushe birden alan yalnız bir lira verecekdir. (24c/47-53).

Bu duyuruda derginin aylık olarak yayımlandığı ve senelik fiyatının çeyrek mecdiye veya 5 kuruş olduğu belirtilmektedir. En az 25 nüsha olmak üzere toplu yapılan alımlarda ise senelik fiyatın bir lira olacağı ifade edilmektedir.

- 2- Okuyucu mektuplarına yer vermek.

Derginin 11. sayısında ise bazı hayvan resimlerine yer verilmiş ve çocukların bu hayvanların Kitab-ı Şerif'in neresinde bulunduğunu bulmaları istenmiştir. Bunun üzerine çocukların birinin yazdığı cevaba da derginin 12. sayısında yer verilmiştir:

GEÇEN AYIN ÇOCUKLAR ANGELİAFOROSU'NUN SÜALLERİNE BİR CEVAB

Riayetlu efendim,

Bizim için olan Angeliaforos'un 11 numarolu nushasında Kitab-ı Şerif'den hayvanlar hakkında olan süal üzerine Kitab-ı Şerif'de yedisini buldum. Yani dağ keçisi, himar, kergedan, deve kuşu, at, doğan ve kartaldırlar. Bunlar İov 39 babında zikrolunmuşdur. Başka bir kimse de obirini yani taus kuşunu bulmuş 3 Padişahlar 10. Bab 22 ayetinde.

Edirne'de İncili Mektebi'nin şagirdlerinden Leoni Georgiu.

Edirne 1872 Noem. 18. (48a/33-50).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

AÇİ adını taşıyan resimli çocuk dergisi, -Karamanlılara yönelik diğer yayınlarda olduğu gibi- Yunan harfleriyle fakat Türkçe olarak yayımlanmıştır. Dergi Amerikan Protestan Misyonerlerinin faaliyetleri kapsamında İstanbul'da Aramiyan Matbaası'nda basılmıştır. Tarih bakımından Türk çocuk edebiyatının ilk dergilerinden olmasına ve aylık sayılar halinde yirmi yıldan daha fazla bir süre yayımlanmasına rağmen alan araştırmacıları tarafından yeteri kadar ilgi görmemiş, üzerinde birkaç yayın dışında herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Çünkü alan araştırmacıları genellikle Arap harfli Türkçe çocuk dergilerine odaklanmışlardır. Hâlbuki Türkçe olması açısından Türk çocuk edebiyatı içinde değerlendirilmesinin gereği ortadadır. Bu yüzden bu çalışmada *AÇİ* dergisinin 1872 tarihli ilk sayısı içerik bakımından ele alınmıştır. Araştırma, derginin içerik bakımından yoğun bir şekilde Hristiyan dinine uygun inanç ve öğretilerini içerdiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte inanç sistemini tamamlayacak evrensel değerlerle uyumlu ahlaki iletilere de çokça yer verildiği görülmüştür. Derginin okuyucu kitlesinin genel kültürünü artırmaya yönelik çeşitli bilim dallarıyla ilişkili ansiklopedik bilgileri de içerdiği tespit edilmiştir. Bunun dışında dergide okuyuculara derginin bildirmek istediği duyurulara, okuyucu mektuplarına karşılık yazılan yazılara da rastlanmaktadır. Bu yönüyle etkileşimsel iletişim dilini ön plana çıkardığı söylenebilir. Ayrıca derginin dil bakımından günümüzde bile görece kolay anlaşılabilir bir niteliğe sahip olduğunu belirtmek gerekir.

4.1 Çalışma sonuçlarına dayalı öneriler

Yunan harfli ile Türkçe olarak yazılmış metinlere, bu kapsamda da Türkçe çocuk dergilerine daha fazla ilgi gösterilmelidir.

4.2 Gelecekte yapılacak çalışmalara yönelik öneriler

Ermeni, Rum, Süryani vb. diğer dillerin alfabeleriyle Türkçe olarak yayımlanmış metinlerin de Türk dili ve edebiyatı araştırmaları kapsamında yayımlanması, bunlar üzerine incelemeler yapılması önerilebilir. Ayrıca *AÇİ* ile -örnek olarak *Mümeyyiz* gibi- yakın tarihlerde yayımlanmış Arap harfli Türkçe çocuk

dergileri içerik, biçim gibi çeşitli açılardan karşılaştırılarak *AÇİ*'nin dönemi içindeki yerinin belirlenmesine çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksu, A. (2015). *Osmanlı'da iki Amerikalı misyoner – Levi Parsons ve Pliny Fisk'in Anadolu ve Kudüs Seyahat Raporları*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Anzerlioğlu, Y. (2003). *Karamanlı ortodoks Türkler*. Ankara: Phoenix.
- Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. Kesit.
- Arslan, Y. (2007). *Mümeyyiz dergisindeki dinî motiflerin din eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Atalay, B. (1939). *Dîvânü Lûgat-it Türk Tercümesi*, c. 1. Ankara: Alâeddin Kırıl Basımevi.
- Atalay, B. (1940). *Dîvânü Lûgat-it Türk Tercümesi*, c. 2. Ankara: Alâeddin Kırıl Basımevi.
- Atalay, B. (1941). *Dîvânü Lûgat-it Türk Tercümesi*, c. 3. Ankara: Alâeddin Kırıl Basımevi.
- Atalay, B. (1943). *Dîvânü Lûgat-it Türk İndeksi "Endeks"*, c. 4. Ankara: Alâeddin Kırıl Basımevi.
- Balcı, A. (2014). Çocuklara Kıraat dergisi. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 68, 25-42.
- Balta, E. (2014a). A notebook on the history of the Karamanli Press. E. Balta, G. Salakidis ve T. Stavrides (Eds.). *Studies Ottoman Empire and Turkey* içinde. (ss. 61-83). İstanbul: The Isis Press.
- Balta, E. (2014b). *Gerçi Rum isek de, Rumca bilmez, Türkçe söyleriz Karamanlılar ve Karamanlıca edebiyat üzerine araştırmalar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları.
- Balta, E. (haz.) (2021). *Türkçe konuşan Anadolulu Hristiyan halkın izlerinde*, I-II, Cemal Kafadar, Gönül Alpay Tekin (Yay.). Harvard: Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü.
- Bayat, N. (2002). *Eski harfli çocuk dergilerinin (Çocuk Bahçesi, Çocuk Dünyası) çocuk eğitimindeki işlevleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bayram, Y. (2005). Türk edebiyatının ilk çocuk dergisi: Mümeyyiz (1869- 1870). *Hece, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 9(104-105), 484-500.
- Çapar, A. (2021). Creating the image of 'the greatest sultan': indoctrination of children through children's periodicals under the Hamidian regime (1876-1908). *Middle Eastern Studies*, 57(2), 249-264.
- Eckmann, J. (1991). Karaman edebiyatı. *Türk Dünyası Edebiyatı I* içinde. H. Açıkgöz (Ed). (ss. 20-37). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

- Emiroğlu, Ö. (1992). *Tanzimattan 1928'e kadar yayınlanan çocuk gazete ve dergileri üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Irakleous, S. (2014a). Sociolinguistic aspects of Αγγελιαφόρος Τζοτζουκλάρ ιτζούν 1872-1896. Evangelia Balta (Ed.). *Cultural encounters in the Turkish-speaking communities of the late Ottoman Empire* içinde. (ss. 393-410). İstanbul: Isis Press.
- Irakleous, S. (2014b). The contents of the periodical Αγγελιαφόρος Τζοτζουκλάρ ιτζούν. The first decade (1872-1880). E. Balta, G. Salakidis, Stavrides (Eds.). *Theoharis. Festschrift in honor of Ioannis P. Theocharides - Studies on the Ottoman empire and Turkey II* içinde. (ss. 155-197). İstanbul: Isis Press.
- İbar, G. (2010). *Anadolulu hemşehrilerimiz Karamanlılar ve Yunan harfli Türkçe*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür yayınları.
- Kahya, H. (2017). *Karamanlıca resimli bir çocuk dergisi: Angeliaforos Çocuklar İçün (1872)*. Ankara: Grafiker.
- Karabıçak, Y. Z. (2011). *Angeliaforos Çocuklar İçin* ve Osmanlı Devleti'nde yayınlanan diğer çocuk gazeteleri: Modern çocukluk söyleminin oluşumu. *Toplumsal Tarih*, 215, 2-11.
- Kocabaşoğlu, U. (2000). *Anadolu'daki Amerika*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Kür, İ. (1991). *Türkiye'de süreli çocuk yayınları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Okay, C. (1999). *Eski harfli çocuk dergileri*. İstanbul: Kitabevi.
- Sertkaya, O. F. (2015). *Codex Cumanicus (Latince-Farsça-Komanca Kodeks)*. Gazi Türkiyat, (17), 207-217. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1996070>
- Strauss, J. (2003). Who read what in the Ottoman Empire (19th-20th centuries)? *Middle Eastern Literatures*, 6(1), 39-76. Türkçe çevirisi: Strauss, J. (2009). Osmanlı İmparatorluğu'nde kimler neleri okurdu (19.-20. Yüzyıllar)? G. Ayaydın Cebe (Çev.). *Kritik*, 3, 205-265.
- Şimşek, H. (2002). *Tanzimat ve mutlakiyet dönemi çocuk dergilerinin eğitim açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Şişmanoğlu Şimşek, Ş. (2019). 19. yüzyıl Yunan harfli Türkçe (Karamanlıca) gazete ve süreli yayınlarda dil tartışmaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 31, 29-56.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 10. Baskı. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, Ö. (2022). *Anadolu'da Amerikan misyonerleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Yılmaz, E. (2015). *Türkçe çocuk gazetelerinde Osmanlı kimliği (1869-1908) (Ahlak, ilim, dil, tarih ve coğrafya)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Yoran, E. (2019). *Arkadaş, Çocuklara Arkadaş, Çocuklara Talim Dergileri (Metin-İnceleme)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

TDK (t.y.) Türk Dil Kurumu, Divan-ı Lügat-it Türk. <https://www.tdk.gov.tr/divanu-lugatit-turk/11991/>